

Offprint

Studia Biblica Slovaca je časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník V (2013), číslo 1

Vydáva Univerzita Komenského v Bratislave, Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta
Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510

Rediguje: Blažej ŠTRBA (Badín)

Redakčná rada: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) – Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) – Pavol FARKAŠ (Nitra) – Peter FEDOR (Lubica) – Juraj FENÍK (Košice) – Sr. Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok) – Róbert JÁGER (Prešov) – Jozef JANČOVIČ (Bratislava) – Róbert LAPKO (Košice) – Milan SOVA (Bratislava) – Peter ŠOLTÉS (Oestrich-Winkel, D) – Jozef TIŇO (Bratislava) – František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie) – Pavol VILHAN (Badín) – Sr. Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Výkonný redaktor: Martina Korytiaková

Jazyková úprava: Elena Slaná

Obálka: Martin Kňazek

Na príprave publikácie sa podieľali aj Mária Mihulcová a Michal Válka.

Príspevky v slovenčine alebo češtine, alebo knihy na recenziu prosíme adresovať na jednu z adries:

Redakcia *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), tel.: (00421) 048/418 22 42,
redakcia@biblica.sk, www.biblica.sk,

František Trstenský, Teologický inštitút, Spišská Kapitula 6, 053 04 Spišské Podhradie (Slovakia), tel.:
(00421) 053/419 41 80, f.trstensky@centrum.sk.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe (disketou alebo pripojeným dokumentom e-mailu, podľa možnosti v Microsoft Word formáte s typom písma Times New Roman) alebo vo vytlačenej forme (A4, riadkovanie 1,5). Ak sú používané iné typy písma pre hebrejštinu a gréčtinu ako v BibleWorks, tak upresniť aké. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený zhrnutím nie dlhším ako 150 slov, jeho anglickou verziou a zoznamom bibliografie. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a stylistickú úpravu prijatých príspevkov.

Objednávku posielat' na adresu redakcie alebo na kniznica@xaver.sk.

Bankové konto: 4016292755/7500, IBAN: SK19 7500 0000 0040 1629 2755

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.

Studia Biblica Slovaca

Printed in Slovakia. Vychádza dvakrát do roka.

Cena: 5,- €

ISSN 1338-0141

EV 3744/09

RECENZIE

VARŠO, Miroslav: *Abdiáš, Jonáš, Micheáš (Komentáre k Starému zákonu 2)*, Trnava: Dobrá kniha, 2010. 320 s. ISBN 978-80-7141-690-6.

Publikácia Miroslava Varšu *Abdiáš, Jonáš a Micheáš* vyšla v roku 2010 z vydavateľstva Dobrá kniha ako druhý zväzok edície Komentáre k Starému zákonu v spolupráci s Teologickou fakultou Trnavskej univerzity. Kopíruje stanovenú základnú štruktúru prvého zväzku – komentár ku knihe Genezis (2008). Najprv predstavíme jej štruktúru a celkový prínos diela, jeho koncepcie a následne nahliadneme do niektorých konkrétnych príkladov.

Zo štruktúry Varšovho diela je zrejmé, že komentár je diferencovaný a súčasne aj prehľadný. Publikácia začína preliminárnymi informáciami (s. 7-28), po ktorých nasleduje podstatná časť – komentár k trom prorockým spisom, ktorým sa dielo i končí (s. 32-320). Trochu podrobnejšie: po Obsahu (s. 7-9), nasleduje Predhovor hlavného editora Petra Dubovského SJ (s. 11-13), abecedný zoznam Skratiek (s. 15-16), Mená spomínaných cirkevných otcov a ich spisov (s. 17-18), Mená spomínaných rabínov a použitých rabínskych spisov (s. 19-20) a zoznam ostatnej Použitej literatúry (s. 21-28). Podstatná časť publikácie pozostáva z troch celkov – komentáre k Abdiášovi (s. 31-84), Jonášovi (s. 85-179) a Micheášovi (s. 181-320).

Samotný text Kníh prorokov Abdiáša, Jonáša a Micheáša je rozčlenený na menšie celky, ktoré sú potom komentované ako literárna jednotka. V každom takomto celku sú následné časti: dva preklady, textové poznámky, samotný komentár a tu je tiež vhodne vybraný patristický a rabínsky komentár, kompozícia state a jej aplikácia.

Preklad. Komentár začína dvoma novými prekladmi Svätého písma. V dvoch stĺpcoch sa nachádza hebrejský text s masoretskou vokalizáciou (podľa kritického vydania *BHS*) a v pravom stĺpci preklad gréckeho textu (podľa

Rahlfsovho /a nie „Ralphovho“, s. 11/ vydania). Hoci preklady sú odborné, a teda vyhotovené nie pre liturgické účely, sú veľmi hodnotným prínosom pre lepšie pochopenie významu pôvodných textov, ich výrazových prostriedkov a obrazov. Ich primárnym cieľom je odborné štúdium Písma, no pomôžu aj pri vysvetľovaní Písma širšej verejnosti. Preklad z pôvodín preto netreba v žiadnom prípade chápať ako konkurenčný k poslednému kompletnému prekladu Svätého písma Starého i Nového zákona z Vulgáty (1955) alebo k novým liturgickým prekladom z Neovulgáty či k Botekovmu prekladu Prorockých kníh Starého zákona s komentármi Jeruzalemskej Biblie (2007), ako aj k prekladu prvej kompletnej Slovenskej ekumenickej Biblie (2007).

Textové poznámky. Táto časť komentára je pre úzky okruh znalcov a študentov hebrejčiny a gréčtiny. Odbornosť čitateľa je kľúčom k porozumeniu odborných informácií, ktoré sú ináč len sporadicky a zriedkavo dostupné v slovenskej literatúre.

Komentár je určený pre širšiu verejnosť a jeho cieľom je vysvetliť zmysel textu, základné problémy a možné interpretácie. Cieľom je odpovedať na otázky, ktoré si kladie študent alebo učiteľ Biblie, kazateľ alebo katechéta a veriaci alebo neveriaci človek, keď bude čítať daný verš, výraz či slovo. Cieľom nie je podať ucelený výklad state, ale analyzovať jednotlivé slová a skupiny slov v danom verši alebo veršoch. Táto časť komentára je rozdelená na viac častí, prihliadnuc na typ a náročnosť analyzovaného textu. V prvej časti sa predkladá súčasný postoj modernej exegézy. Ďalšia časť komentára obsahuje výklady cirkevných otcov a rabínske chápanie Písma. A tak tento komentár ponúka veľmi vzácnu časť pre katolíckeho čitateľa, ktorá obsahuje vybrané interpretácie cirkevných otcov a rabínov.

Kompozícia state je časť opäť určená pre širšiu verejnosť a ponúka čitateľovi syntetický pohľad a prepojenia, ktoré vytvárajú jednotu aj so vzdialenejšími textami, či už v rámci komentovaných prorockých spisov alebo iných častí Písma.

Aplikácia. Táto časť premostuje stať a jej posolstvo s jeho možnými aktualizáciami pre súčasného slovenského čitateľa; prirodzene, nakoľko to povaha a obsah state dovoľia. Aktualizácia je ponúknutá na troch rovinách: teologickej, liturgickej a pastoračnej, no neponúka už hotové výsledky, ale skôr akési myšlienkové línie.

V nasledujúcej časti pohliadneme na obsahovú stránku komentára.

Abdiáš. Samotný obsah komentárov obohatí i znalcov Biblie i vo veci tak krátkeho spisu ako je Kniha proroka Abdiáša so svojimi 21 veršami. Jednou z pozoruhodností v preklade textu tohto proroka je znenie poslednej vety vo v. 7

„Niet v ňom rozumu“ (s. 33), pričom zámeno sa vzťahuje na srdce z v. 3. Preklady zvyčajne chápu pod syntagmou „v ňom“ odkaz na Edom. Nakoľko srdce sa vzťahuje na Edom a význam, ktorý podáva Varšov preklad, nie je až tak podstatne iný, predsa len je gramaticky správnejší a obsahovo precíznejší. Nemusí meniť hebr. zámeno 3. os. sg. na zámeno v 2. os. sg.

Jonáš. V prípade knihy Jonáš, Varšov komentár sa môže oprieť o znalosti čitateľa, a tak ho viesť k hlbšiemu chápaniu posolstva tejto jedinečnej prorockej knihy. Doslovný preklad PÁNOVHO rozkazu Jonášovi קְרַח עָלַיָּהּ v Jon 1,2 by bol správnejší „volaj proti nemu“ a nie „volaj tam“ (s. 89). Autor vysvetľuje znamenite výraz „opúšťajú svoje milosrdenstvo“ pomocou širšieho biblického kontextu a troch podobných miest (Gn 24,27; Rút 2,20 a Prís 3,3/tieto súradnice neuvádza/), ktoré „zdôrazňujú milosrdenstvo predovšetkým ako prejav vernosti a lojality“ (s. 127).

Druhý PÁNOV prehovor k Jonášovi (3,1-2; „Vstaň, choď do Ninive... a volaj mu zvesť, ktorú ti ja poviem“) zaznamenáva zaiste aj obrat v spise. Autor komentára vysvetľuje nasledujúci v. 3 („A Jonáš vstal a šiel do Ninive podľa PÁNOVHO slova.“) tak, že „Jonáš doslovne napĺňa PÁNOV príkaz... začína sa správať ako PÁNOV prorok“ (s. 141). Je otázne, či Jonáš v meste hovoril to, čo mu PÁN nariadil, lebo svätopisec vo v. 3 potvrdil len vykonanie dvoch úloh („vstal a šiel“) a vo v. 4. predstavuje Jonáša s posolstvom, o ktorom sa nevie, či pochádza od PÁNA. Jonáš hlása totiž zničenie, ale na záver spisu vyznáva, že vedel, že PÁN je ľútostivý (4,2). Inými slovami, svätopisec neilustruje výslovne Jonáša ako toho, kto by *doslovne* plnil PÁNOV príkaz.

K teologicky hutným úvahám patrí napr. časť kompozície, ktorá predstavuje blok 3,1–4,4 v celistvosti (s. 153-161). Kráľovský výnos pre Neizraelitov svedčí skôr o ideálnom kráľovi, ktorý vďaka svojej zodpovednosti za mesto ho priviedol k obráteniu. Pre Jonáša známy PÁN ako milostivý a ľútostivý sa stane zvrchovaným obrazom a iniciátorom každého ľudského počínania v danej stati. Varšo poukazuje na to, že zatiaľ čo Joel formulou milosti *Gnadenformel* (Joel 2,12-14) ubezpečuje o záchrane svojho ľudu, Jonáš: „výrečne dopĺňa Joelove predstavy o možnosť, že aj zlé mesto Ninive môže mať plnú účasť na Božom milosrdenstve v prípade, že sa obráti, a teda bude vyňaté z radu kandidátov na trest“ (s. 161). Varšo pokračuje s teologicky výstižným a dôkladným uzáverom: „Touto skutočnosťou sa PÁNOVO milosrdenstvo jednoznačne rozširuje aj na Neizraelitov, a tým na všetkých ľudí. Obrátení Ninivčania pritom uveria Bohu (3,5), nie PÁNOVI. Toho nepoznajú ani len z Jonášovho ohlasovania. Najavo vychádza pravda o tom, že keď Boh Izraela chce prejaviť svoje milosrdenstvo človeku, tento ho nemusí poznať ani len pod menom známym v Izraeli“ (s. 161).

Asi len malou nepozornosťou editovania ostala kurzíva pri preklade gréckeho textu Jon 4,8 „Pri východe slnka“ (s. 176).

Micheáš. Komentár k najdlhšiemu zo všetkých troch prorokov je bohatý na cenné čiastkové rozborov a teologické pozorovania. Recenzent nenašiel v tejto tretej časti výslovný odkaz na otázku, ktorou sa končí kanonicky predchádzajúci spis proroka Jonáša (Jon 4,11: „A ja sa nemám zľutovať nad Ninive...?“) – či teda možno čakať odpoveď u Micheáša o tom, že niet takého milostivého Boha, ako je PÁN (porov. Mich 7,18-20).

Hoci v preklade známeho textu o PÁNOVOM spore so svojím ľudom (Mich 6,1-8) pravdepodobne chýbajú úvodzovky na konci v. 7 (s. 274), komentár k týmto veršom presvedčí, že jeho autorovi neunikli ani ojedinelé alebo významné slovné spojenia ako „milovať milosrdenstvo“, „pokorne chodiť so svojím Bohom“ vo v. 8, ktoré dostatočne pútavo i kontextuálne biblicky aj mimobiblicky (s odkazom na Kumránske zvitky) vysvetlil (s. 281-282).

K drobným preklepom možno zaradiť i francúzske „futulite“ namiesto správneho „futulité“, či nemecké „Wirkungslosigkeit“ namiesto „Wirkungslosigkeit“ (s. 291, pozn. č. 23). Trochu archaicky znie preklad „Boh ma vyslyší“ v Mich 7,7 (s. 295) a nepozornosť badať pri preklade v. 9 „uvidím to v jeho spravodlivosti“ (s. 305) a inokedy „uvidím jeho spravodlivosť“ (s. 308, 309). Posledná chyba je síce vážnejšia, ale svedčí i o nejasnosti hebr. pôvodiny אֲרָאָה בְּצִדְקָתוֹ, ktorú i ostatné preklady do moderných jazykov nevedia jednoznačne vyriešiť¹.

Záverom treba zdôrazniť, že dielo Miroslava Varšu, *Abdiáš, Jonáš a Micheáš*, Komentáre k Starému zákonu 2 je vysoko aktuálne a čerstvosťou výkladu nepochybne posluží slovenskému odbornému publiku v budúcich desaťročiach. Autor ho spracoval precízne a harmonicky, a tak slovenský i český čitateľ má v rukách knihu, ktorá je nielen exegeticky podrobne a presne vypracovaná a teologicky vyrovnaná, ale aj literárne úhľadne a duchovne hodnotne vycibrená. Zasluguje si pozitívne ocenenie aj za vhodné harmonické prepojenie výsledkov exegézy nielen s náukou, pastorálnou teológiou a liturgiou Katolíckej cirkvi, ale aj za sporadické odkazy na využitie prorockých textov i v nekatolíckych cirkvách.

Blažej Štrba

¹ I shall behold his deliverance (RSV); I shall look upon his vindication (ESV); I will enjoy vindication by Him (TNK); I will see his righteousness (NIB); I will see his justice (NAB); ich werde seine Heilstat erleben (EIN); vedrò le sue meraviglie (IEP).

Contents

Treaties

<i>Petr MAREČEK</i>	
The Psalm 130 in Psalter and in the Gospel of Matthew	1-24
<i>Marek VAŇUŠ SVD</i>	
“From the Mouth of Infants and Nursing Babes...” Psalm 8:2b,3 and Its Echo in Matt 21:16.....	25-40
<i>Libor MAREK</i>	
War Scroll XII and Its Allusions to Psalm 24	41-57
<i>Helena PANCZOVÁ</i>	
The Technique of Translating from Biblical Greek (2): Kinds of Translation Technique in Translating Ancient Literature and the Example of the Translation of Participles in the Slovak Commentary Translation	58-73

Notes

<i>Blažej ŠTRBA</i>	
Why “You Have Denied Him” in Ps 8:6a	74-85
Reviews	86-89
Communications	90

Obsah

Štúdie

Petr MAREČEK

Ž 130 v Knize žalmů a v Matoušově evangeliu 1-24

Marek VAŇUŠ SVD

„Ž úst nemluviat a dojíciat...“ Echo obrazu Ž 8,2b.3 v Mt 1,14-16 .. 25-40

Libor MAREK

Vojnový zvitok XII a jeho alúzie na Žalm 24 41-57

Helena PANCZOVÁ

Technika prekladu z biblickej gréčtiny (2): Druhy techník prekladu starovekej literatúry a príklad prekladu participií v slovenskom komentárovom preklade 58-73

Poznámky

Blažej ŠTRBA

Prečo „odoprel si“ v Ž 8,6a 74-85

Recenzie 86-89